

OTSIKKO: KIRJASTOETSIVÄT - Kirjaston käytön ja lukemisen tukeminen 3. - 4.-luokkalaisilla

Laatijat: Anna Karvonen & Marjaana Sallinen

Tiivistelmä

Kirjaston palveluiden käytön opetuksen tulisi olla suunnitelmallista ja kuhunkin ikävaiheeseen sopivaa. Tavoitteena on, että kirjastoja voisi täysipainoisesti hyödyntää sekä hovin ja hyödyn resurssina. Koululaisia ohjataan löytämään sopivaa ja mieluisaa luettavaa. Samalla luodaan kirjastosta kuvaa paikkana, jossa voi sekä viihtyä että käyttää sen palveluja monin tavoin hyödyksi. Kirjastoetsivät-kokeilun harjoitukset tukevat oppilaiden kirjastotyöskentelyä.

Avainsanat kirjasto, lukemisen tukeminen, käytännön harjoituksia

TOTEUTUKSEN KUVAUS

Kirjastoetsivät -tehtävän tavoitteet

1. Oppilaiden myönteisen suhtautumisen tukeminen kirjastoa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia kohtaan
2. Oppilaiden tapa käyttää kirjaston mahdollisuuksia monipuolistuu ja helpottuu
3. Oppilaat harjaantuvat valitsemaan monipuolisempaa kirjallisuutta
4. Lukusujuvuus paranee
5. Kiinnostus kirjallisuutta kohtaan kasvaa

Strategiat, joilla tavoitteet saavutettiin

1. Yhteistyö kirjaston kanssa säännöllisten kirjastokäyntien ja kirjavinkkausten muodossa
2. Kirjastoetsivätehtävät
3. Säännölliset lukutuokiot ja lukutunnit koulussa

Arviointitavat

1. Välitön arviointi ja palaute oppilaalle toiminnan aikana (kirjastokäynnit, lukutunnit ja niihin liitetyt tehtävät) muutamalle oppilaalle kerrallaan.
2. Lukusujuvuustestit
3. Opetusryhmälle määritelty asennetta ja omaa työskentelyä mittaava kysely

Kokeilun osallistujaryhmät

Toteutukseen osallistuu kaksi opetusryhmää. Toinen oli neljäsluokkalaisista koostuva 20 oppilaan ryhmä ja toinen kolmas-neljäsluokkalaisista koostuva erityisopetuksen pienryhmä, jossa oli yhdeksän oppilasta. Opetusryhmät toimivat yhdessä kaikilla taito- ja taideaineiden tunneilla sekä muissa yhteisiksi suunnitelluissa toiminnoissa. Ryhmien ikä sopii mainiosti kokeilun toteuttamiseen, sillä vaikka erot lukutaidossa syntyvät koko koulupolun varrella, taitekohtaksi näyttää muodostuvan neljäs

TURUN
YLIOPISTO

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

luokka. Tähän taitekohtaan kokeilussa tarjotut tehtävät sopivat erinomaisesti kehittyvän lukutaidon tukemiseen.

Kokeilun kulku

Oppilaille toteutettiin kolme kirjastokäyntikertaa Kirjastoetsivä-teemalla. Kullekin kerralle laadittiin ”vihjekartta” jonka avulla harjoiteltiin erilaisten materiaalien etsimistä ja löytämistä kirjaston materiaaleista. Kunkin tehtäväpaketin tarkoituksena on avata kirjastosta löytyviä materiaaleja eri näkökulmista (mm. kirjailija, kirjan teema, visuaalinen ulkonäkö).

Aikaa jokaiseen kirjastokäyntiin varattiin kaksi oppituntia kerrallaan. Tehtävät oli mahdollista suorittaa yksin tai parityönä. Mukana oli myös neljä aikuista, joten ylivoimaisen vihjeen edessä apua sai aina. Samalla voitiin yksilöllisesti opettaa eri strategioita tehtävän ratkaisuun. Mukavan kirjan, lehden tai levyn sattuessa kohdalle, kannustettiin sen lainaamista myös itselle. Lainattuja kirjoja voi luonnollisesti lukea kotona, mutta vähintään yhden kirjan lainaamista koulussa lukemista varten edellytettiin.

Koulussa kirjastosta lainattua materiaalia luettiin lähes joka päivä. Kerran viikossa pidettiin kokonainen lukutunti ja sen lisäksi järjestettiin pienempiä lukuhetkiä kuten lukuvartteja. Lisäksi opettaja luki kirjoja ääneen. Osa oppilaista käytti myös äänikirjoja. Lukupaikan oppilas valitsi omien mieltymysten mukaan. Tarjolla oli soluaulassa ja toisessa luokassa säkkituoleja, sohva, lukupesä liukumäkirakenteen sisällä, tuoleja ja pöytiä. Oppilaat toivat mukanaan myös tyynejä, jotta lukeminen tapahtuisi oppilaalle mieluisassa ympäristössä ja tukisi myös näin hyvinvointia ja positiivisen lukukokemuksen syntymistä. Lukea voi yksin tai parin kanssa. Tällöin lukemisesta tulee myös hetkessä jaettu kokemus.

Luetuista kirjoista keskusteltiin. Halutessaan niistä on mahdollista tehdä myös kirjavinkkauksia ja pieniä näytelmiä. Tehtäviin kannustettiin, mutta niitä ei edellytetty, jotta niistä ei muodostuisi paineita lukemisen ja osaamisen tason suhteen. Jatkossa kirjoja käsitellään lisäksi lukupiireissä.

Kokeilun tulokset

Kolmen käynnin perusteella Kirjastoetsivä-tehtävä, jossa etsittiin kirjoja vihjeiden avulla, toimi pääsääntöisesti hyvin. Oppilaat osallistuivat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta innokkaasti tehtävään, jonka he suorittivat pääasiassa pareittain. Ongelmia oli niillä oppilailta, joille uudet tehtävätyypit muutenkin ovat vaikeita kokeiltavaksi. Merkillepantavaa ja myönteistä on, että heikko lukutaito sinänsä ei ollut este tehtävän innokkaalle suorittamiselle. Tästä voi päätellä, että aikuisen ohjaus kirjaston käyttöön erityisesti heikon lukeville lapsille on hyvin tärkeää. Silloin korostuu etenkin sopivan tasoisen luettavan löytäminen. Viisisataasivuinen kirja, jonka he mielellään kaivelevat hyllystä, koska se pistää silmään, on omiaan lannistamaan kenen tahansa. Kirjastoetsivätunneilla voi jatkossa soveltaa tarkasti kohdennettuja aineistoja.

Alussa oppilaat tarvitsivat melko paljon ohjausta esimerkiksi julkaisutietojen löytämiseen ja kirjastoluokitukseen tutustumiseen, mutta taidot paranivat ja itseohjautuvuus lisääntyi kerta kerralta. Oppilaat löysivät joka kerran myös helpommin luettavaa mukaansa. Samoin ensimmäisen käynnin ”sählääminen” vaimeni kerta kerralta ja kolmannella kerralla työskentely oli jo varsin seesteistä. Kun

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

tehtävä saatiin suoritettua, oli aikaa myös tutustua kirjaston muuhun tarjontaan, mm. äänikirjoihin, pelinurkkaukseen ja musiikin kuunteluun.

Ensimmäisten sangen onnistuneiden kirjastokäyntien ja lukemisen valinnan jälkeen itse lukeminen alkoi kuitenkin hitaasti. Lukemishetkien reunaehtojen muututtua esim. tilan suhteen, lukeminen alkoi kuitenkin maistua paremmin ja samalla asenne kirjallisuuden parissa työskentelyyn koheni. Myös se, että kirjaa sai tutkia yhdessä kaverin kanssa, paransi joidenkin oppilaiden asennetta lukuhetkiä kohtaan. Lukuhetkissä olemme pyrkineet antamaan oppilaille valinnanmahdollisuuksia, jotta heidän sitoutumisensa lukemiseen lisääntyisi.

Osalla oppilaista on edelleen haasteita keskittymisessä lukemiseen/kirjan tutkimiseen ja rohkeaan tutustumiseen eri kirjallisuuden lajeihin. Tässä tarvitaan runsaasti aikuisen kannustusta ja ohjausta. Samoin tarvitaan ohjausta oikean tasoisen lukemisen valintaan, jotta lukemisesta saisi mielihyvää.

Valmiita tehtäviä

ENSIMMÄINEN TEHTÄVÄSARJA

Etsi vihjeeseen sopiva kirja. Kirjoita sen nimi ja kirjoittajan nimi viivalle vihjeen jälkeen.

1. kirja, joka kertoo koirasta

2. kirja, joka näyttää kiinnostavalta

3. kirja, jonka on kirjoittanut suomalainen kirjailija

4. kirja, jossa ei ole kuvia

5. kirja, joka on tarkoitettu 3. - 6. -luokkalaisille

6. kirja, jonka haluaisit lukea

TOINEN TEHTÄVÄSARJA

1) Etsi kirjaston hyllystä sarjakuvat. Valitse jokin Asterix-sarjakuva. Mikä on sarjakuvan nimi?

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta
aktiiviseen lukijayhteisöön

Kirjoita ainakin 3 henkilön nimeä kirjasta:

2) Etsi kirjaston hyllystä lehti, josta löydät juttuja tietokonepeleistä.

Lehden nimi: _____

3) Löydätkö kirjastosta lehden tai kirjan, joka kertoo eläimistä?

Lehden/kirjan nimi: _____

4) Etsi hyllystä jokin kissoista kertova kirja. Kirjan nimi:

kirjailijan nimi: _____

5) Etsi hyllystä Mauri Kunnaksen kuvakirjoja. Valitse yksi kirjoista.

Kirjan nimi: _____

6) Etsi Suomesta kertova kirja. Kirjoita 3 oleellista asiaa, jotka kirjassa Suomesta kerrotaan.

KOLMAS TEHTÄVÄSARJA

Etsi seuraavien kirjailijoiden teoksia lasten ja nuorten osastoilta. Kirjoita löytämäsi kirjan nimi kirjailijan nimen perään SINISELLE VIIVALLE ja kirjan päähenkilön/henkilöiden nimi PUNAISELLE VIIVALLE.

Timo Parvela _____

J.K. Rowling _____

Jukka Itkonen _____

Sinikka ja Tiina Nopola _____

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta
aktiiviseen lukijayhteisöön

Jeff Kinney _____

Tove Jansson _____

Mauri Kunnas _____

Tuija Lehtinen _____

Tuutikki Tolonen _____

Roald Dahl _____

